

процесів надасть можливість обґрунтовано та оперативно змінювати тариф у реальному вимірі часу відповідно до умов і якості послуг, що надаються.

1. Загальнодержавна програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки. Затв. Законом України від 24 червня 2004 р. №1869-IV.

2. Анпілогов П.І., Михайленко В.М., Кириченко С.Д. Принципи створення автоматизованих систем управління тарифом для територіально-розподілених комунальних підприємств міста (на прикладі систем водопостачання та водовідведення) // Проблеми інформаційних технологій. Вип. 1. – Херсон: ХНТУ, 2007. – С.150-155.

3. Анпілогов П.І., Науменко Л.В. Формування витратної та прибуткової складових на водопостачання та водовідведення в АСУ «Тариф» // Економіка будівництва і міського господарства. Вип.3. Т.3. – Донецьк: ДНАБА, 2007. – С.115-120.

4. Порядок формування тарифів на послуги централізованого водопостачання та водовідведення: Наказ Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики №139 від 27.06.2001р., зареєстрований в Міністерстві юстиції 23.08.2001р. №748/5939.

5. Бабак А.В., Романюк О.П. Ефективне регулювання цін природних монополістів. (Теорія і практика міжнародного досвіду) // Інформаційно-аналітичне видання: Аспекти тарифної реформи. Вип.1. – К.: IMP, 2003. – С.1-9.

6. Михайленко В.М., Анпілогов П.І., Кириченко С.Д. Обчислення та нарахування тарифів системи водопостачання міста у реальному вимірі часу // Економіка і управління. Вип.2. – К.: Європейський університет, 2007. – С.69-75.

7. Гіпп Т.Р., Царинник О. Ю. Енергоаудит систем водопостачання і водовідведення // Інформаційно-аналітичне видання: Аспекти тарифної реформи. Вип.3. – К.: IMP, 2004. – С.1-4.

Отримано 25.01.2008

УДК 336.64

Л.В.ГРИНЕВИЧ, канд. екон. наук

Харківський національний економічний університет

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Формування ринкових відносин в економіці України сприяє її демонополізації, розвитку конкуренції, формуванню ринкової інфраструктури, що у свою чергу висуває вимоги випереджаючого розвитку виробництва товарів споживання і послуг, збільшення кількості виробництв і номенклатури виробів, що випускаються, з метою зниження ризику втрати прибутку.

В ході управління діяльністю підприємств на перший план висувається проблема розширення виробництва, вирішення якої полягає в активізації інвестиційної діяльності, оскільки перехід до випуску конкурентоспроможної продукції неможливий без залучення вітчизняних та іноземних інвестиційних ресурсів, що спрямовуються в реальне виробництво. Надходження інвестиційних ресурсів залежить від інвестиційного клімату, створюваного законодавством, а також від під-

приємств як об'єктів інвестування, що самостійно розробляють програми розвитку виробництва. Таким чином, проблема аналітичного забезпечення дослідження інвестиційної діяльності набуває актуальності не тільки для підприємств, але й для зовнішніх інвесторів через їх зацікавленість у кінцевих результатах виробничого процесу.

Метою даної роботи є обґрунтування доцільності використання кон'юнктурного опитування для дослідження інвестиційної діяльності підприємств.

Питанню аналітичного забезпечення дослідження інвестиційної діяльності залежно від умов функціонування підприємств присвячено ряд робіт вітчизняних і зарубіжних учених: І.І.Єлисеєвої, В.В.Ковальова, Т.В.Майорової, В.М.Трояновського. Вони вважають найбільш дієвим методом, що дозволяє отримати первісні дані щодо об'єкту інвестування є кон'юнктурне опитування (КО) – поштове анкетне опитування керівників підприємств за стандартною (не мінливою в часі) анкетною [2-4, 7]. Воно принципово відрізняється від статистичної звітності за своїми методами і використанням. Кон'юнктурні опитування керівників підприємств – це швидкий спосіб збору відомостей про оцінку керівниками положення справ на своїх підприємствах й очікуваних (планованих) змінах основних показників їх роботи. Головні результати КО – відомості про суб'єктивні оцінки й короткострокові очікування, що формуються на підприємствах.

Анкета гармонізованого кон'юнктурного опитування містить невелику кількість запитань (не більше 15-20). Запитання мають якісний, а не кількісний характер, відповіді пропонується давати за простою шкалою: «вище норми», «нормальні», «нижче норми». Така конструкція запитань і відповідей дозволяє респондентам заповнювати анкети швидко й без залучення інших співробітників або якої-небудь документації. Принципово важливо, щоб респондентом на кожному підприємстві був керівник максимально високого рівня, який володіє повною інформацією щодо стану справ на підприємстві й входить до складу директорів підприємства. Якщо анкета буде містити велику кількість складних запитань, які вимагають залучення конкретних фахівців або кількісних відомостей з документації підприємства, то є велика ймовірність відмови від участі в опитуваннях керівників або передачі анкети співробітникам нижчого рівня. Це зменшує цінність відомостей, одержуваних з підприємств. Кількісних запитань в анкеті має бути небагато, а відомості з цих питань повинні бути відомі керівникам і не вимагати звернення до документів або розрахунків.

Опитування проводяться за панеллю, в яку входять підприємства, дані про діяльність яких доцільно збирати щомісяця. Важливим фак-

тором одержання якісних результатів опитувань є встановлення зворотного зв'язку з респондентами [2, 5]. Під час кожного опитування керівники підприємств одержують бланк анкети, який необхідно заповнити, а також результати попереднього опитування. Обов'язкове регулярне повернення узагальнених результатів усім організаціям, які взяли участь в опитуванні, – це єдино можлива форма заохочення до участі в обстеженнях. Схема «індивідуальні відповіді – узагальнені підсумки» зводить нанівець імовірність навмисного перекручування даних.

Пряме спілкування з керівниками підприємств дозволяє включати в анкету питання про такі показники, які не можуть бути виміряні традиційною статистикою, але, безсумнівно, відстежуються менеджерами: перешкоди зростання виробництва, очікування, оцінка рівня конкуренції на ринках збуту й конкурентоспроможності, динаміка платоспроможного й бартерного попиту на продукцію підприємства. Під час обговорення результатів щомісячних кон'юнктурних опитувань з різними «споживачами» виникає проблема про надійність (якість) прогнозів підприємств. До основних достоїнств кон'юнктурних опитувань як джерела даних для аналізу планів і прогнозів підприємств у ринкових умовах можна віднести [1, 3, 4]:

1. До складу анкет КО у явному вигляді входять запитання про очікування, плани або прогнози. Це дає можливість одержувати й вивчати прогнози в режимі моніторингу й наближає результати КО до звичних статистичних даних.
2. Підприємства прогнозують стан показників своєї власної діяльності, і тому такі прогнози можна вважати вже планами підприємств.
3. Строк планування становить 2-3 місяці і є цілком доступним для прогнозування навіть в умовах розвитку ринкової економіки.
4. Панельний характер опитувань дозволяє зіставляти прогнози та всі (за часом) наступні реалізації цих прогнозів по кожному з підприємств.

Результати кон'юнктурних опитувань в агрегованому вигляді подаються за балансами. Балансом називається різниця між часткою відповідей «зростання» і часткою відповідей «зниження».

Для дослідження інвестиційної поведінки підприємств, особливостей структури власності й корпоративного управління доцільно здійснювати спеціальне одноразове опитування. Формально опитний аркуш складається з двох частин: «Інвестиційної анкети» й «Анкети по власності». Значимість дослідження інвестиційних процесів визначається необхідністю виявити співвідношення об'єктивних і суб'єктивних

факторів розвитку інвестиційної діяльності на підприємствах. Процес дослідження інвестицій – це комплекс взаємозалежних систем аналітичної роботи окремих ланок виробничого процесу [2, 5]. Дослідник повинен мати якісну характеристику об'єкта й процесів у цілому, оскільки це дозволяє виключити помилки на різних етапах дослідження або вчасно виявити відхилення від логічного розуміння процесу.

При підготовці й проведенні дослідження інвестиційної діяльності можна виділити ряд етапів: складання загальної характеристики об'єкта й визначення мети дослідження; розробка процесу дослідження й аналітичних таблиць; встановлення залежностей окремих систем; емпіричне обстеження й експеримент; теоретична обробка й зіставлення отриманих результатів із кращими аналогами, передовим досвідом; практичне застосування отриманих результатів при реалізації цільової програми. Результативність дослідження багато в чому визначається старанністю планування й організації даного процесу. Це насамперед стосується визначення напрямків дослідження, його організації, трудових і фінансових ресурсів, строків проведення роботи в цілому і її окремих етапів, зіставлення й вибору раніше проведених досліджень, визначення документів для збору первинної інформації та її обробки, вибору об'єктів і масштабу впровадження результатів.

Конкретні дослідження інвестиційної діяльності на виробництві – це сукупність методів збору інформації щодо інвестицій, методів кількісної і якісної обробки отриманих даних [2, 4, 6]. Методи проведення дослідження інвестиційної діяльності включають збір соціальної інформації й методи її обробки. До методів збору відносяться: анкетування; інтерв'ювання; вивчення первинних документів, спостереження; експерименти; науково-практичні конференції за темами [2, 5, 7]. Методи обробки підрозділяються на статистичні, математико-статистичні, економіко-математичні, графічні та ін.

Отже, отримавши в результаті кон'юнктурного опитування масив інформації стосовно інвестиційної діяльності підприємств, є логічним провести її статистичну обробку за допомогою кількісних методів оцінки. Для цього доцільно використати такі методи статистики, як зведення, групування та структурний аналіз. Вони дозволять обробити якісну інформацію та інтерпретувати її для подальшого дослідження за допомогою економетричних методів.

1. Инвестиционная привлекательность регионов: причины различий и экономическая политика государства. – М.: ИЭПП, 2002. – 198 с.

2. Елисеева И.И. Общая теория статистики. – М.: Финансы и статистика, 1996. –

386 с.

3.Ковалев В.В. Финансовый анализ: управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 512 с.

4.Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність. – К.: Центр навч. літ-ри, 2004. – 376 с.

5.Недоскин А.О. Нечетко-множественный анализ риска фондовых инвестиций. – СПб.: Спецлитература, 2002. – 182 с

6.Основи інвестиційної діяльності / Под ред. М.П.Денисенко. – К.: Альтера, 2003. – 338 с.

7.Трояновский В.М. Математическое моделирование в менеджменте. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: РДЛ, 2000. – 256 с.

Отримано 28.01.2008

В.П.БУРМАКА, канд. істор. наук, М.В.БУРМАКА, канд. філол. наук
Харківська національна академія міського господарства

ЦІКАВЕ ВИДАННЯ ДЛЯ МІСТОБУДІВНИКІВ

Рецензія на монографію Д.М.Чорного «По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України (кінець XIX – початок XX ст.). – Харків, 2007. – 304 с.

Не можна сказати, що з історії українських міст досі написано й опубліковано обмаль. У своїй книзі Д.Чорний наводить сотні назв тих публікацій, у яких тісно чи іншою мірою автори торкаються теми, яку відомий харківський науковець обрав для свого дослідження. Цей доробок своїх попередників Д.Чорний критично проаналізував і вийшов на висвітлення питань розвитку міст Лівобережної України, які до нього досліджено недостатньо. Крім того, його твір став важним відгуком на назрілу потребу в комплексному дослідженні суспільних процесів, зокрема їхньої специфіки, що розгорталися по наших містах за умов переходу від традиційного до модерного суспільства. Дослідження ґрунтується також, між іншим, на ретельному вивченні матеріалів деяких архівів, преси, статистичних публікацій, збірок документів і матеріалів, що виходили друком до ювілеїв міст, мемуарів, щоденників, листування суспільно вагомих, соціально активних осіб тощо.

Насамперед автор докладно відмітив різницю у площах, відстанях розташування між українськими лівобережними й західноукраїнськими містами, яскраво змалював суттєві зміни, що відбуваються на початку XX ст., у взаєминах наших міст і їхніх передмість, у характері економічного життя й соціальній структурі мешканців передмість, у відстаннях між містами та їхніх площах із просуванням на південь і схід, особливо зростання чисельності населення. Водночас він аналізує погляди різних дослідників на проблему динаміки розвитку нашого міського населення початку XX ст. і зміст відповідних джерел її вивчення. Сумлінне статистичне висвітлення дістали станова, статева,